

ПЕРЕДМОВА

Понад 200 років Львівська політехніка (Реальна школа, Технічна академія, Політехнічна школа, Львівська політехніка, Львівський політехнічний інститут, Державний, а з 2000 року Національний університет «Львівська політехніка») – один з найдавніших технічних навчальних закладів Європи – плідно плекає свої освітні, наукові та культурні традиції. Здолавши довгий славний шлях становлення та розвитку в чотирьох державах (Австро-Угорщина, Польща, Радянський Союз, Україна), Національний університет «Львівська політехніка» посів гідне місце серед найавторитетніших вишів України, Європи та світу. Його історія багата на різноманітні знаменні події та заходи, які тут відбувалися від часу заснування. Вони висвітлені в багатьох публікаціях та історичних нарисах, зафіксовані на світлинах, у відеоматеріалах. Частина з них відображена на пам'ятних монетах, медалях, плакетках, значках, шевронах та вимпелах, які стали історичними символами Львівської політехніки та матеріальними свідками її історичних звитяг. У навчальному посібнику, запропонованому Вашій увазі, вони систематизовані, розміщено їхні світлини та здійснено детальний опис зображень.

Цьому навчальному посібнику передувало видання двох каталогів історичних символів Львівської політехніки. Перше видання каталогу з описом пам'ятних монет, медалей та значків побачило світ у 2014 році і було присвячене 170-річчю університету. На той час історики вважали, що Львівська політехніка своє літочислення розпочала 1844 року, коли у Львові було засновано Технічну академію. Проте архівні дослідження останніх років дали вагомі підстави стверджувати, що початки Львівської політехніки сягають часу, коли цісарським декретом австрійського імператора Франца I за № 78 від 7 березня 1816 року у Львові створено Цісарсько-королівську реальну школу. Тому в 2016 році нашому університету виповнилося 200 років, і підтвердженням цього є Постанова Верховної Ради України від 20 жовтня 2016 року «Про відзначення 200-річчя Національного університету «Львівська політехніка». До цієї події і було приурочене друге доповнене (зокрема розділом «Шеврони») й уточнене видання каталогу

двома мовами – українською та англійською. Встановлення іншої дати заснування нашого університету зумовило розбіжності не тільки у році заснування, а й у роках святкування його ювілеїв на окремих монетах, медалях та значках, що їх розміщено у цьому навчальному посібнику.

Обидва каталоги ми готували спільно з професором Львівської політехніки Василем Миколайовичем Якубенком. Разом розпочинали роботу і над навчальним посібником. На жаль, важка хвороба обірвала його життя. Проте я отримав велику допомогу від його вдови пані Іванни Якубенко, яка розібрала електронний архів Василя Миколайовича і люб'язно надала для використання електронні файли тих експонатів, які були в його колекції. Пані Іванна виконала й останню волю чоловіка – на засіданні Вченої ради Львівської політехніки передала колекцію до музею університету.

Навчальний посібник містить опис майже трьохсот проілюстрованих світлинами нагородних, пам'ятних, подарункових і сувенірних виробів, пов'язаних з історією Львівської політехніки, що їх автори виявили впродовж тривалих пошуків. Серед них є немало й пробних примірників, які були випущені обмеженим тиражем (один чи декілька виробів) і після певних доопрацювань слугували для затвердження серійних випусків.

Найдавнішим відшуканим і представленим у посібнику виробом є пам'ятна медаль, виготовлена у 1902 році з нагоди 25-річного ювілею Політехнічного товариства у Львові, основою якого на той час була Львівська політехніка. Отож посібник розкриває малодосліджений пласт історичної спадщини університету за останні 120 років його діяльності.

Основними розділами посібника є розділи з описом пам'ятних монет, медалей, плакеток, значків, шевронів та вимпелів. Пам'ятні монети представлені монетами номіналом 2 грн з некоштовного металу – нейзильберу та 5 грн із срібла 925 проби, емітовані Національним банком України в 2010 році з нагоди 165-річчя Львівської політехніки. Ще чотири монети присвячені відомим особистостям, окремі епізоди життя та діяльності яких були пов'язані з Львівською політехнікою. Три монети з некоштовних металів емітовані Національним банком Польщі. Одна, номіналом 10 злотих, приурочена до 100-річчя з дня народження найвідомішої польської дослідниці, двічі удостоєної Нобелівської премії,

Марії Склодовської-Кюрі – почесного доктора Львівської політехніки; інша, номіналом 2 злотих – на відзначення найвидатнішого представника історичного живопису XIX ст. Яна Матейка, за ескізами якого майстри Краківської художньої школи виконали картини, що прикрашають актову залу головного корпусу університету; третя, також номіналом 2 злотих, – на відзначення польського математика, одного з творців функціонального аналізу, засновника і лідера Львівської математичної школи Стефана Банаха, який навчався і якийсь час працював у Львівській політехніці та здобув учений ступінь доктора. Четверта монета зі срібла 925 проби емітована Національним банком України і присвячена одному з чільних провідників українського визвольного руху 20–50-х років XX століття, військовому та політичному діячеві Роману Шухевичу (1907–1950), який у 1926–1933 рр. здобував освіту у Львівській політехніці, спочатку на дорожньо-мостовому відділі, а потім на відділі будівельної архітектури.

У розділі «Медалі» подано зображення та опис 43-х пам'ятних медалей та почесних відзнак, виготовлених за часів Австро-Угорщини та Польщі, в радянський період та в роки Незалежної України, серед яких медалі, приурочені Львівській політехніці (зокрема й медаль, випущена 2017 року Національним банком України на відзначення 200-річчя з часу її заснування), його структурним підрозділам, пам'ятні нагородні медалі Юрія Рудавського, Аполлінарія Островського, Андрія Моторного та почесна відзнака «За заслуги перед Львівською політехнікою», а також 14 спортивних медалей.

Наступний розділ містить опис 16-ти плакеток – сувенірних виробів, присвячених ювілеям Львівської політехніки.

Розділ «Значки» представлений зображенням та описами понад 190 значків, які виготовлено від 20-х років XIX століття до ювілейних дат університету та його структурних підрозділів (інститутів, факультетів, кафедр, коледжів, конструкторських бюро, наукових лабораторій, клубів, оздоровчо-спортивних таборів), а також з нагоди всесоюзних, всеукраїнських та міжнародних наукових семінарів, колоквиумів, конференцій та симпозіумів, які проводились у Львівській політехніці. Частина значків виготовлена для відзначення участі політехніків у студентських будівельних загонах, з нагоди посвят першокурсників у студенти та зустрічей випускників Львівської політехніки різних років

вступу, а також для громадських організацій та органів студентського самоврядування. Серед них є значки, випущені до студентських фестивалів «Весна Політехніки» та професійних і державних свят, які відзначали у Львівській політехніці.

Розділ «Шеврони» містить зображення та опис 15 наруканних шевронів, 6 з яких свого часу носили на одязі викладачі та студенти Львівської політехніки, а 9 – курсанти Військового інституту Львівської політехніки.

Ще один розділ навчального посібника містить зображення та описи вимпелів, виготовлених з нагоди проведення конференцій студентських суспільно-політичних та громадських організацій університету, спортивних змагань, а також як сувенірної продукції окремих підрозділів університету. Особливе місце серед них займає вимпел-хоругва Державного університету «Львівська політехніка», який є зменшеною сувенірною копією одного з символів університету – його хоругви у 1995–2000 роках.

Навчальний посібник призначений для студентів магістерського рівня підготовки, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Управління культурною спадщиною та культурним туризмом», та студентів, які вивчають навчальну дисципліну «Студії з історії та наукової спадщини Львівської політехніки». Зацікавить це видання і тих, хто цікавиться історією Львівської політехніки, та колекціонерів.

Щиро дякую Петрові Костробію, Олександрю Морозу, Ярославу Ракочію, Ользі Савченко, Валерію Свірідову, Вікторіві Ткаченку, Ігореві Тревого, Ярині Турчин за допомогу у зборі матеріалів цього видання, Наталії Нетужиловій, яка взяла участь в описі окремих історичних символів, а також Уляні Келеман та Лілії Саламін за оригінальне дизайнерське та художнє оформлення посібника, технічне редагування та комп'ютерне верстання, Ірині Лонкевич за фахове і творче редагування тексту.

Особлива подяка за критичні зауваження і дружні поради щодо змісту навчального посібника його рецензентам історикам Святославу Шеломенцеву-Терському, Данилові Кравцю та Іванові Хомі.

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ